

२०७१ फागुन १

काठमाडौंमा क्षेत्रीय स्तरको जलस्रोत-ऊर्जा-खाद्यान्न नेक्सस कार्यशाला गोष्ठी आयोजित

काठमाडौंमा २०७१ माघ २७ गतेबाट २९ गतेसम्म जलस्रोत-ऊर्जा-खाद्यान्न नेक्सससम्बन्धी दक्षिण एसिया क्षेत्रीय फुलब्राइट अलमनाई कार्यशाला गोष्ठी सम्पन्न भयो । जलस्रोत, ऊर्जा तथा खाद्यान्नसम्बन्धी साझा बुझाइको प्रवर्द्धन गर्नका लागि कार्यशाला गोष्ठीमा फुलब्राइट, हम्फ्री तथा अन्तर्राष्ट्रिय आगन्तुक नेतृत्व कार्यक्रमका गरी दक्षिण एसियाका ४५ जना पूर्व सहभागी तथा अन्य ४० जना क्षेत्रीय तथा अन्तर्राष्ट्रिय विज्ञहरू भेला भएका थिए ।

फुलब्राइट कमिसनका कार्यकारी निर्देशक डा. लरी भासिलीले भन्नुभयो, “यस कार्यशाला गोष्ठीले फुलब्राइट कार्यक्रमका क्षेत्रभरिकै पूर्व विद्यार्थी तथा सहभागीहरूलाई यी महत्त्वपूर्ण विषयवस्तुमाथि छलफल गर्नका लागि एक ठाउँमा ल्याएको छ । त्यस कारण यस कार्यशाला गोष्ठीले संसारभर विभिन्न देशहरूमा छरिएर रहेका मानिसहरूबीच पारस्परिक बुझाइलाई प्रोत्साहन दिने फुलब्राइट कार्यक्रमको समग्र लक्ष्यलाई समेत दिगो तुल्याएको छ ।” उक्त कार्यशाला गोष्ठीको मूल आयोजकका रूपमा फुलब्राइट कमिसन रहेको थियो भने विश्व बैंक समूह, एकीकृत पर्वतीय विकासका लागि अन्तर्राष्ट्रिय केन्द्र (इसिमोड), नेपाल पानी सदुपयोग फाउन्डेसन (नेपासफा) तथा नेपालस्थित अमेरिकी राजदूतावासले कार्यशाला गोष्ठीको आयोजनामा सहयोग गरेका थिए ।

परम्परागत रूपमा जलस्रोत, ऊर्जा तथा खाद्यान्न क्षेत्रलाई फरकफरक रूपमा हेर्ने गरिएकोमा प्रभावकारी स्रोत व्यवस्थापनलाई प्रोत्साहित गर्न उक्त कार्यशाला गोष्ठीले यी विषयवस्तुहरूको अन्तरक्षेत्रीय एकीकरणलाई प्रवर्द्धन गरेको छ । विशेष मन्तव्य दिँदै नायब सहायक अमेरिकी विदेशमन्त्री फातेमा जेड. सुमारले भन्नुभयो, “खाद्य सुरक्षा हासिल गर्नका लागि हामीले पानी र ऊर्जाको प्रयोग अझ प्रभावकारी रूपमा गर्नु पर्दछ र पानीको आपूर्तिमाथि पर्ने कृषिको

नकारात्मक प्रभावलाई न्यून गर्नु पर्दछ । बृहत्तर जलस्रोत व्यवस्थापन, पानीमाथि दिगो तथा समतामूलक पहुँच र उन्नत, ऊर्जामैत्री प्रविधिहरू नै यस दिशामा चाल्नुपर्ने कदमहरू हुन् ।”

कुनै पनि देशको आर्थिक सम्भाव्यताको ताला खोल्नुको महत्त्वमाथि जोड दिँदै विश्व बैंकका प्रमुख जलस्रोत विशेषज्ञ डा. विलियम यङ्गले भन्नुभयो, “दक्षिण एसियामा गरिबी निवारण गर्न साझा समृद्धिलाई बढावा दिनका लागि आवश्यक समाधानहरूको महत्त्वपूर्ण हिस्साका रूपमा जलस्रोतको प्रभावकारी व्यवस्थापन रहनु पर्दछ भन्ने बढ्दो बुझाइ छ ।”

“हाम्रा हालका अलगअलग तौरतरिकाहरूले गर्दा निकै ठूलो तर टार्न सकिने प्रकारको क्षय भइरहेको छ,” नेपाल पानी सदुपयोग फाउन्डेसनका दीपक जवालीले थप गर्नुभयो । बाली भित्र्याएको समयदेखि भान्सामा पाकेको खाना खाने बेलासम्म कुल उत्पादनको ५० प्रतिशतसम्म खाद्यान्न औसत रूपमा खेर जाने गरेको अनुमान विज्ञहरूको छ । मूल रूपमा जनसङ्ख्या तथा आर्थिक वृद्धिका कारण सन् २०३० भित्र विश्वभर खाद्यान्नका साथै पानी र ऊर्जाको माग ३०-५० प्रतिशतले बढ्ने प्रक्षेपण गरिएको छ ।

इसिमोडका जलस्रोत व्यवस्थापनका मुख्य साइन्टिस्ट डा. फिलिपस वेस्टरले भन्नुभयो, “जलस्रोत-ऊर्जा-खाद्यान्न नेक्ससमा पर्वतहरूको विशेष भूमिका रहेको छ, खास गरी हिन्दू-कुश हिमालय क्षेत्रमा । हिमालबाट बगेर आउने नदीहरूले क्षेत्रभरि नै कृषि तथा जलविद्युत्मा टेवा पुऱ्याउँछन् र तल्लो तटीय समुदायका लागि पानीको स्रोतको काम गर्दछन् ।” निष्कर्षमा डा. वेस्टरले भन्नुभयो, “जलस्रोत, ऊर्जा तथा खाद्यान्नबीचको सम्बन्ध सदा गहिरिँदो छ । त्यस कारण जलस्रोत-ऊर्जा-खाद्यान्न नेक्ससका अन्तर्निहित लाभहरूलाई वृद्धि गर्नका लागि मुलुकहरू बहुपक्षीय रूपमा एकजुट हुनु अनिवार्य भएको छ ।”